

Чишко В.С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. - К.: БМТ, 1996. - 239 с.

Аналіз біографічних досліджень в історичному аспекті є надзвичайно важливим науковим напрямом історичної науки з погляду на сучасні завдання розвитку нашої держави. У цьому контексті привертає увагу проблематична осяговість наукового дослідження В.Чишка «Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України».

Автор, насамперед, розглядає історію та історіографію біографічного жанру в Західній Європі, зокрема біографічну традицію в історико-культурному контексті Європи від античності до XIX ст.; зародження та розвиток теорії біографії в європейських країнах XIX-початку XX ст.; художні, психологічні, історичні і філософські аспекти «нової біографії в XX ст.».

Аналізуються історико-біографічні дослідження та розвиток теоретико-методологічних засад біографістики в Росії та колишньому СРСР, у тому числі витоки біографістики як історико-біографічного напрямку в історичному дослідженні наприкінці XVIII – початку XX ст.; розвиток теорії радянської біографії в 20–60-ті роки XX ст.; теоретичні питання наукової та історичної біографії в дискусіях радянських істориків й істориків науки в 60–70-х роках XX ст.; проблеми теорії біографічних досліджень у 80–90-х рр. XX ст., зокрема культурологічні та філософські аспекти.

Особливо важливо, що на основі глибокого аналізу, використання величезного фактичного матеріалу досліджується біографічний жанр в українських землях від найдавніших часів до XIX ст.; зародження історико-біографічних досліджень та їх розвиток в Україні у XIX – на початку XX ст.; історико-біографічні дослідження в Україні: 1918– початок 90-х років XX ст.

Виняткова увага приділяється у монографії розгляду сучасного стану та перспектив створення УБС, зокрема висвітленню теоретико-методологічних питань на концептуальних засадах УБС, основних положень системи поглядів програмно-комп'ютерного забезпечення підготовки та видання УБС.

Інакше, автор ґрунтовно аналізує методологічні основи біографістики як галузі історичної науки, і в цьому аспекті – історію і класифікацію біографічних джерел як видів літературної і наукової творчості, біографію як вторинне джерело та історіографічний факт.

Отже, у дослідницькій праці В.Чишка «Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України» розглянуто історію й теорію біографії як літературного жанру й історико-біографічного дослідження в контексті європейської та української історико-культурної традиції; визначено основні напрями й проблеми вивчення біографії, обґрунтовано теоретико-методологічні основи біографістики як спеціальної історичної дисципліни зі своїм об'єктом, предметом і методами досліджень.

Об'єктом монографічного дослідження в авторському баченні є біографія як історико-культурне явище в історії та біографістика як галузь історичної науки; її історіографія і методологія як спеціальної історичної дисципліни. Предметом дослідження визначено історію біографічної продукції, біографію як вид історико-літературного явища та засіб біографічного представлення особистості в хронологічно-послідовній формі, її конкретно-історичному розвитку в контексті загальноєвропейської традиції, що сягає часів античності та періоду Київської Русі. Його головне – в центрі уваги дослідника історіографія біографії і основні напрями розробок її теоретичних засад.

Привертає увагу сформульований та обґрунтований автором зміст поняття «біографістики» як дисципліни, що вивчає історію, теорію і практику історико-біографічних досліджень, що охоплює не лише власне біографію особистості, а й усю сукупність біографічних джерел, біографічних досліджень та різновидову біографічну продукцію.

Оскільки об'єктом біографістики як науки є особа, дія історії як явище в його різноманітних зв'язках з суспільством, на що наголошує автор, у сфері біографістики діють закони історичної методології, методик і методів пізнання людини як особистості в історичному процесі. Саме вони і передбачають залучення до наукового дослідження особистості як частини біографістики методик різних наук, у тім числі психології, соціології, філософії та літературознавства.

Біографічна література і біографічні науково-популярні твори є найпоширенішою і найменш науково обґрунтованою сферою історико-літературної творчості, витоки якої сягають найдавніших часів. Звідси надзвичайно актуальним стає висвітлення проблематики історіографічної розробки теми та теоретико-методологічних і науково-практичних засад біографістики як історичної дисципліни, що прагне до розроблення спільних методологічних основ біографічних досліджень у контексті питання достовірності біографічного знання та його змісту, яке дискутується в історіографії.

Адже, відомо, біографічні дослідження займають важливе місце у розвитку гуманітарних наук у багатьох розвинутих країнах світу, оскільки результатом їх проведення є підготовка національних біографічних словників, які

прийнято розглядати як візитну картку науки й культури держави.

У сучасній Україні системний розвиток біографістики розпочався зі створення Національного біографічного словника, що цілком справедливо вимагає розробки її теоретичних і науково-практичних засад, урахування специфічних умов державного та національно-культурного розвитку України, яка, на відміну від багатьох держав світу, створює такий словник набагато пізніше і вже за нових історичних умов, зважаючи на сьогочасні вимоги та стан історичної науки. Саме тому на базі НБУВ був створений 1993 р. науково-дослідний відділ, а на початку 1994 р. – Інститут біографічних досліджень як загальнонаціональний науково-дослідний біографічний центр України.

На основі концепції створення словника, схваленої Вченою радою НБУВ, сформульовано основні засади першого етапу підготовки УБС, методи й шляхи реалізації цього проекту.

Це й надасть змогу широкому науковому загалу, майбутнім авторам багатотомного видання осмислити науково-методичні й організаційні засади підготовки УБС, його словникової частини, здійснити їх апробацію та незалежну експертизу – як в Україні, так і за кордоном, обговорити пріоритетні напрями роботи над словником, що дозволить обрати найоптимальніший варіант створення.

Настав, нарешті, час продовжити справу, започатковану майже 80 років тому в Українській Академії Наук, підготувати і видати багатотомний фундаментальний український біографічний словник, відтворити саму історію та культуру України в портретах її видатних діячів.

Наш погляд, наукова цінність рецензованої монографії полягає в тому, що вона напрацьована в контексті реалізації основного завдання української біографістики, створення її теоретичних та науково-практичних засад як основи розвитку національної біографії. Без сумніву, вона відкриває новий перспективний напрям в історичній науці, стане помітною науковою працею.

**Володимир Омельчук,
д.і.н., проф., заввідділом НБУВ**